

Janez Zalaznik: Sladke laži in druge nečednosti

Kako se lahko nagajive in vznemirljive sladke laži in druge nečednosti znajdejo med – po prvem občutku – hladno geometrijsko abstrakcijo? Pričujoč izbor del nam lahko na postavljeno vprašanje odgovarja pritrdilno, saj nam platna nakazujejo, kako iz resnobnih geometrijskih likov in volumnov izvabiti igrivost in duhovitost, ne da bi pri tem celota izgubila na suverenosti in zrelosti. Janez Zalaznik je s svojim »klasičnim« izpovednim načinom med sodobnimi ustvarjalci na slikarskem področju bolj kot ne osamljen primer. Klasika se v tem primeru nanaša na starejše uveljavljene likovne vzorce, pri katerih (še) pridejo do izraza tehnična, risarska in modularna znanja, ki se (tam, kjer sploh obstajajo...) tako rada skrijejo v vsej današnji svobodi izbiranja in izražanja likovne govorice. S spoštovanjem zazrta v preteklost, z oblikovnimi rešitvami in vsebinskim nabojem pa v sedanjosti, je pred nami zbirka večjih formatov v tehniki akrila, ki so nastali v zadnjih dveh letih Janijevega ustvarjanja.

Platna zaznamujejo razgibane in v večini primerov nabito polne kompozicije, iz katerih je razvidno, da slikarja ni strah barv in da se ne omejuje na »varno« paleto osnovnih odtenkov, temveč meša, preizkuša, kombinira in uspešno združuje različne barvne karakterje v homogeno celoto. Podobe nagovarjajo gledalca s svojimi kompleksnimi oblikami, nastalimi iz posameznih geometrijskih struktur. Le tu in tam jih prereže drobna zlata nitka, ki daje slutiti, da nismo tam, kjer smo mislili, da smo in da snov ni tako »na prvi pogled« obvladljiva, že znana, kot bi se nam sprva zdelo. Odmev kubizma, ki je pred skoraj stotimi leti otipljivo telo razstavil na ploskovite kadre in različne zorne kote, je v Zalaznikovih delih jasno izražen. Od vseh »izmov« je bil ravno ta avantgardni slog že od nekdaj predmet avtorjevega zanimanja in nenazadnje se je v njem ob akademskem izobraževanju tudi dodatno izpopolnjeval. V svojih delih kubistične vzore izraža z nizanjem ostrih likov, ploskev in trakov, ki delujejo kot razgrnjeni plašči papirnatih tulcev in kock. V kompoziciji, ki je sestavljena, kot da bi isti predmet hkrati videli iz vseh strani, se na nekaterih mestih ujame v ploskovitem brezprostorju, ki je v svojih dveh dimenzijah pomenil ideal modernistom. A prav tu se zgodi tudi največji Zalaznikov prelom s tradicijo zgodnjega 20. stoletja; na svoja platna suvereno vključi tretjo dimenzijo, ki so se ji kubistični slikarji namensko izogibali, oziroma so jo želeli nakazati ravno z njeno razgradnjo na dvodimenzionalne fragmente. Sam pa jo v duhu postmodernizma prepleta s ploskovitostjo in v »moderni« razgrajene elemente v neokonstruktivističnem slogu sestavi na novo, tako da formira nove oblike, telesa, konstrukcije, ki delujejo kot celota, kot samostojen objekt. Zalaznikov naslon na likovno tradicijo preteklega stoletja pa ne pomeni le prazno posnemanje že preverjenih umetnostnozgodovinskih slogov. Z uporabo nekaterih danes neaktualnih tehnik kvečjemu ovrednoti svoje delo, ki ga, ob spoštljivem odnosu do likovne tradicije, uspe sestaviti na povsem nov in svež način. S svojimi kompozicijami, ki so prijaznejše od strogega in tehnično usmerjenega konstruktivizma ter bolj otipljive od ploskovitega kubizma, Janez Zalaznik pove, od kje prihaja in kam gre, saj jih opremi s sodobno vizijo in sporočilnostjo.

S sintezo dvo- in trodimenzionalnega prostora slikar doseže, da gledalčevo oko ne more naenkrat zaobjeti celotne slike, saj ploskve prehajajo ena v drugo in spreminjajo globino na najbolj nepredvidljivih mestih. Naš pogled sledi izbrani liniji po neki notranji logiki in ko se že zdi, da je našel pravo pot, se na neki točki ujame v zanko, saj ga tam čaka nepričakovan zasuk ali nova dimenzija. Z vizualno igro po polju slikarskega platna je dosežen slikarjev namen, ki hkrati reflektira svojevrstno duhovitost umetnosti, saj slednja po avtorjevem mnenju ne rabi biti neprestano resna, še manj pa depresivna. Predvsem, če je daleč od eksistencialno ogroženih pogojev, kot smo jih vajeni iz stereotipnih podob romantičnega umetnika, ki slika v svojem »ateljeju«, med tem ko mu dež kaplja na glavo...

Zalaznikova dela pa ne moremo zreducirati le na kombiniranje barv in sestavljanje oblik v nove kompozicije; dekorativna vloga, ki jo imajo njegove estetske in na pogled prijetne podobe, je presežena, ko preberemo njihove podnaslove. Če gre pri avtorju za popolnoma abstrakten slikarski način, pa je ta toliko bolj konkreten pri vsebini. Kljub temu, da izbira svojevrsten in s tem zelo

intimen način pripovedi, so njegovi motivi vzeti iz javnega, vsem skupnega okolja in so lahko vsakemu sleherniku prepoznavni. Najsi gre za dela izrazito družbenega naboja (*Kardinalov napeti trebuh, Konec nekega napuha, Lažni blišč...*), ali tista, ki mejijo med družbenim in zasebnim (*Ne vzemi mi veselja, Pogosta vprašanja, In jutro bi lahko bilo...*), se gledalec vedno lahko poistoveti s tokom misli, ki ga narekuje posamezen naslov. Slednjih namreč ne črpa iz svojih notranjih, drugim prikritih in nerazumljivih dilem, temveč si kot razmišljujoč posameznik sredi množice zastavlja nekatera obča, vsem skupna vprašanja in hipoteze. Naslov posameznega dela nam lahko postane namig na realne elemente v njem in spodbuda, da jih začnemo iskati in prepoznavati v prej povsem abstraktno nejasnih oblikah. Janez Zalaznik dokazuje, da se za večjo sporočilnost ni potrebno skrivati za provokativno ali nepriljučno obliko (estetiko grdega), temveč, da je mogoč ravno tako neposreden nagovor preko jasne in kontrolirane linije, ki ne skriva tehnične podkovanosti. Estetska privlačnost njegovih del tako ne zmanjša ostrine vsebinske osti, ki pa ni ne grozeče preroška, niti si ne prizadeva reševati sveta. Želi si opazovati in komentirati.

Maja Marinkovska